

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
kopia s.sof@regeringskansliet.se
S2025/02039

Utkast till lagrådsremiss För barns rättigheter och trygghet - En ny lag om omhändertagande för vård av barn och unga

Övergripande synpunkter

Förvaltningsrätten välkomnar förslaget om att en ny lag ska ersätta den nuvarande lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och anser att förslaget innebär förbättringar i fråga om struktur och tydlighet. Förvaltningsrätten anser att förslaget om att en ny lag ska ersätta LVU i de delar som rör särskilda befogenheter på de särskilda ungdomshemmen kan bidra till ökad tydlighet för såväl barn och unga som berörs av befogenheterna som de som ska tillämpa lagen. Förvaltningsrätten ser även positivt på att bestämmelser om barn och ungas rättigheter tydliggörs och samlas i ett eget kapitel i de föreslagna lagarna. Förvaltningsrätten anser dock att det är tillräckligt att principen om barnets bästa anges i den inledande bestämmelsen eftersom det av denna tydligt framgår att barnets bästa är avgörande för alla beslut enligt lagen. Att upprepa barnets bästa i andra bestämmelser tillför inte något.

Förvaltningsrätten lämnar följande kommentarer och synpunkter på utredningens förslag, lagtexten och konsekvenserna för de allmänna förvaltningsdomstolarna.

Förutsättningar för omhändertagande för vård

Förvaltningsrätten anser, i likhet med utredningen, att den föreslagna uppräkningslistan av vilka förhållanden i hemmet som kan utgöra grund för omhändertagande för vård av ett barn bättre speglar dagens förhållanden.

Det föreslås att anknytning införs som en ny grund för omhändertagande för vård. Möjligheten till omhändertagande för vård på grund av anknytning anges vara avsedd att täcka in tillämpningsområdet för flyttningsförbud för barn som är placerade i familjehem på grund av förhållanden i hemmet. Möjligheten att besluta om flyttningsförbud för dessa barn tas därför bort.

Förvaltningsrätten vill lyfta en situation då det finns risk för att omhändertagande för vård på grund av anknytning inte täcker flyttningsförbudets tillämpningsområde. Det finns enligt nuvarande reglering möjlighet att besluta om tillfälligt flyttningsförbud. Någon möjlighet att besluta om ett tillfälligt omhändertagande för vård på grund av

anknytning föreslås inte införas. Om socialnämnden beslutar att vården ska upphöra och inte anser att det finns skäl att besluta om omhändertagande för vård på grund av anknytning ska vården som huvudregel upphöra omedelbart. Det innebär att även om en part överklagar besluten ska placeringen som utgångspunkt avbrytas under tiden förvaltningsrätten prövar överklagandet. I och med att en tillfällig insats inte är särskilt reglerat är förvaltningsrätten i den situationen hänvisad till förvaltningsprocesslagen (1971:291) och dess bestämmelse om interimistiska förordnanden.

Förvaltningsrätten vill även lyfta att det föreligger en skillnad mellan omhändertagande för vård på grund av anknytning och flyttningsförbud i fråga om straffansvar. Den som överträder ett flyttningsförbud döms enligt förslaget till böter. Någon sådan motsvarighet finns inte avseende omhändertagande för vård på grund av anknytning.

När det gäller den föreslagna bestämmelsen om att förvaltningsrätten utan ansökan från socialnämnden får besluta om omhändertagande för vård på grund av anknytning behöver det tydliggöras att socialnämnden har det primära ansvaret för att frågan utreds på ett fullgott sätt.

Synpunkter på lagtexten

5 kap. 1 § lag om omhändertagande för vård av barn och unga

I föreslagna 5 kap. 1 § anges att socialnämnden får besluta att ett barn eller en ung person som är under 20 år ska omedelbart omhändertas för vård, om det är sannolikt att barnet eller den unge behöver omhändertas för vård på grund av förhållanden i hemmet eller eget beteende enligt 3 kap. 2 eller 3 §. Det framgår inte av någon av dessa bestämmelser att en ung person endast kan omhändertas för vård på grund av eget beteende. Detta framgår av 3 kap. 1 §. Det är enligt förvaltningsrättens mening önskvärt att 5 kap. 1 § förtydligas på så sätt att det framgår att en ung person endast kan omhändertas omedelbart för vård på grund av eget beteende, exempelvis genom en hänvisning till 3 kap. i sin helhet.

6 kap. 3 § andra stycket lag om omhändertagande för vård av barn och unga

Enligt föreslagna 6 kap. 3 § andra stycket ska vården påbörjas inom fyra veckor från den dag då beslutet fick laga kraft. Om vården inte påbörjas inom denna tid upphör beslutet att gälla. Av författningskommentaren till den föreslagna bestämmelsen framgår att någon ändring i sak inte är avsedd. Förvaltningsrätten anser att det i likhet med nuvarande lagstiftning bör framgå att det är efter rättens beslut om omhändertagande för vård som vården ska påbörjas inom fyra veckor. Den föreslagna formuleringen föranleder osäkerhet om tidsfristen även avser socialnämndens beslut om omedelbart omhändertagande.

Konsekvenser för de allmänna förvaltningsdomstolarna

Förvaltningsrätten konstaterar att det lämnas flera förslag som har påverkan på måltillströmningen hos de allmänna förvaltningsdomstolarna. Detta gäller exempelvis förslagen om utökat rätt till offentligt biträde samt möjligheten till omhändertagande för vård på grund av anknytning.

Utredningen har bedömt att eventuella kostnadsökningar får anses rymmas inom de allmänna förvaltningsdomstolarnas ekonomiska ramar.

Förvaltningsrätten bedömer att förslagen i betänkandet sammantaget kommer att medföra en ökad måltillströmning, och därmed en ökad arbetsbörda, samt även ökade kostnader för förvaltningsdomstolarna. Det kan konstateras att det pågår flera kostnadskrävande reformer för domstolarna. Den sammantagna kostnadsökningen ryms svårigen inom befintliga ekonomiska ramar för de allmänna förvaltningsdomstolarna. Förvaltningsrätten betonar vikten av att detta följs upp och att domstolarna, vid ökad måltillströmning, tilldelas resurser i motsvarande mån. Här ska det också understrykas att målen har inslag av tvång och därför ställer särskilt höga krav på rättssäkerhet och omsorg från domstolens sida. Med beaktande av detta kan även en mindre ökning av mål av detta slag få tydliga konsekvenser för förvaltningsdomstolarna.

Detta yttrande har beslutats av chefsrådmannen Anna Önell efter föredragning av föredragande juristen Maya Jönsson och förvaltningsrättsfiskalen Birgitta Völlo.

Anna Önell

Maya Jönsson

Birgitta Völlo